

*Колісниченко Наталія Миколаївна,
д.держ.упр., доц., завідувач кафедри української та іноземних мов,
ОПІДУ НАДУ, м. Одеса
ORCID 0000-0003-1083-7990*

УДК 351.85

doi: 10.34213/db.20.02.07

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ РЕАЛІЗАЦІЇ КУЛЬТУРНОЇ ПОЛІТИКИ В ЄВРОПІ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ УКРАЇНИ

У статті досліджуються поняття «культурна політика», «управління культурною політикою» в європейському контексті. Розглядаються практики державної політики у галузі культури, досліджуються режими культурної політики в Європі, які побудовані на основі трьох спільних політичних пріоритетів: збереження мистецької та історичної спадщини; підтримка мистецтва і творчості, яка відрізняється від попередньої моделі державного патронажу; взаємозв'язок між демократією та культурою (як рівний доступ до культури). Виділяються напрямки та інструменти державного управління в галузі європейської культури. Визначаються позитивні для наслідування культурні практики. Розглядаються пріоритети ЄС в сфері культурної політики і з огляду на це обґрунтовуються можливості та відповідні завдання для України.

Ключові слова: культура; культурна політика; державна культурна політика; режими культурної політики в Європі; принципи реалізації культурної політики.

Постановка проблеми у загальному вигляді. «Культурна політика» розуміється як один з різновидів державної (публічної) політики, тобто сукупності дій, які затвержені й реалізуються урядом в певному порядку (національними та/або місцевими органами влади і місцевого самоврядування). Публічна політика у будь-якій сфері заснована на певних принципах і правилах. Відповідна стратегія і визначені нею цілі надають органам влади, державним і приватним інституціям критерії для розробки саме таких правил і принципів, які сприятимуть досягненню визначених стратегією цілей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Серед вітчизняних науковців дослідженням теоретико-методологічних засад та обґрунтуванням особливостей державного регулювання сфери культури в сучасних умовах займалися: В. Андрущенко, Л. Востряков, Е. Дзюба, М. Жулинський, В. Карлова, Т. Ковальчук, М. Кравченко, О. Кравченко, Г. Чміль, С. Чукут та ін. За кордоном дослідження європейської культури, культурної політики,

принципів її реалізації та впливу на життєдіяльність суспільства проводили: Е. Белфіоре, К. Гордон, К. Грей, Дж. Опп, М. Зорба та ін. Аналіз різних напрямків європейської культури здійснювали Ю. Бенклер, П. Дімаджіо та ін. Режими культурної політики в Європі стали об'єктом дослідження В. Дюбуа, Дж. МакГігана та ін. Утім слід констатувати, що комплексного вивчення надбань європейського досвіду реалізації культурної політики з точки зору його аналізу та запровадження в Україні бракує.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Різноманітні практики європейської інтеграції України є досить дослідженою темою. Разом з тим проблема європейської інтеграції в культурній політиці є новою та маловивченою, особливо щодо європейських практик та принципів управління у цій галузі. Мало численними є дослідження проблем запровадження європейських принципів управління культурою в українські реалії.

Мета статті – обґрунтування європейських принципів управління культурою та шляхів їх реалізації в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Програми культурної політики, які розробляли більшість урядів Західної Європи протягом другої половини ХХ ст., ґрунтувалися на історії стосунків між державою та мистецтвом, а також між політикою та культурою. Вони також були пов'язані із «оновленими» механізмами державного втручання періоду формування демократичних держав після Другої світової війни. Термін «культурна політика» став поширеним у французькому політичному дискурсі з 1960-х років минулого сторіччя, зрідка застосовується на рівні Європейського Союзу. «Ядро» культурної політики, як правило, включає історичну спадщину, підтримку професійних митців та традиційні культурні установи, такі як бібліотеки, музеї, театри та концертні зали. Інші сектори або аспекти, що їх доповнюють, це: популярна культура, регіональна культура чи мігрантська культура, мова,

спорт, засоби масової інформації, дозвілля, позашкільні установи та заклади соціальної діяльності, культурна освіта, аматорські види мистецтв.

На сьогодні культурна політика визначила своє конкретне призначення, практику та способи організації, відповідно до національних політик та інституцій. Відповідне значення культурної спадщини та галузі культури загалом, поліцентрична або централізована організація управління культурою, соціальний розподіл вподобань та участі в культурному секторі є складовими еволюційних факторів, які формують специфічну національну культурну політику [7].

Державна політика у галузі культури сприяє класифікації культури: відокремлює мистецтво від немистецтва, цінніше від менш ціннісного мистецтва [11, с. 450].

Режими культурної політики в Західній Європі побудовані на основі трьох спільних політичних пріоритетів.

Перший стосується збереження мистецької та історичної спадщини. Це декларується законодавчо-визначеною функцією держави. У більшості європейських країн спадщина, як правило, розглядається як національна, така, що тісно пов'язана з національною історією та ідентичністю. Охорона спадщини відповідає моделі регулюючої держави, яка встановлює правові норми запобігання втрат того, що визначається як суспільне благо. Окрім правового захисту, збереження спадщини потребує фінансування, яке приватні особи чи організації, як правило, не можуть собі дозволити. Наприклад, у такій країні, як Італія, приватні фонди традиційно відігравали ключову роль у збереженні спадщини. На сьогодні загальною тенденцією в європейській політиці з питань спадщини є втручання органів державної влади у культурні справи.

Другим основним пріоритетом сучасної публічної політики є підтримка мистецтва і творчості, яка відрізняється від попередньої моделі державного патронажу. З огляду на це виникає питання наскільки широким може бути вибір державними органами того чи іншого виду мистецтва і які саме естетичні

та моральні цінності повинні превалювати в галузі. Демократичні європейські режими при формуванні культурної політики застосовують так зване «мистецьке судження» шляхом залучення експертів, формування комісій та звернень до культурних організацій, якими спів-управляють чиновники та митці. Таке делегування повноважень є головною відмінною рисою цього режиму.

Взаємозв'язок між демократією та культурою є основним для третього обґрунтування сучасної європейської культурної політики. Мається на увазі рівний доступ до культури [8]. Ідея про необхідність доступу громадян до освіти, мистецтва і культури, сягає своїм корінням ще в епоху Просвітництва. Пізніше ця ідея була перетворена на політичну ціль і стала керівним принципом культурної політики в післявоєнний період. Можна сказати, що культурна компонента формування європейських держав добробуту додала культурні права до соціальних прав задля розвитку суспільства рівних прав. Такий підхід займає центральне місце у сучасній культурній політиці держав-членів ЄС, що відрізняє його від попередніх форм державної підтримки мистецтва (за винятком, щоправда, Греції, де культурна політика зосереджується і сьогодні на спадщині та нехтує демократичними аспектами) [15].

Зазначені вище пріоритети завжди поєднувалися з іншими цілями політики [13]. Пошук національного престижу та впливу на міжнародному рівні є прикладом зв'язку між культурною політикою та дипломатією. Серед іншого, більшість європейських урядів створили мережу культурних центрів за кордоном, таких як Британська рада або Інститут Гьоте. Крім того, державна культурна політика (як складова соціальної політики) має широкий спектр цілей: від регенерації міст до нагляду за непрацюючою молоддю у бідних районах, від розширення можливостей інвалідів до регулювання етнічної та культурної різноманітності й зменшення соціального відчуження [5, с. 101–102].

Не в останню чергу культура розглядається як засіб для досягнення економічних цілей. Окрім культурного аспекту, фестивалі, музеї чи історичні будівлі фінансуються державою з огляду на їхню туристичну привабливість.

Також підтримуються культурні організації та навчання культурним професіям, оскільки культура є динамічним сектором зайнятості.

На сьогодні швидкий розвиток різноманітних способів доступу до культури, телебачення та Інтернету все більше конкурує з культурною політикою, основою на традиційних установах, таких як бібліотеки чи театри. Різні види мистецтва втрачають свою специфіку, орієнтуються на сектор розваг та функціонують переважно на економічній, а не культурній чи естетичній основі. Як результат, національна культурна політика змінюється від «внутрішньої» до «інструментальної» [15], відходячи від своїх культурних пріоритетів на користь економічних – у напрямку, за словами Дж. МакГуйгана, нової форми «культурного капіталізму» [14].

Такий підхід, на нашу думку, є дещо іронічним, оскільки сучасна європейська культурна політика почасти була задумана для захисту мистецтва та культури від правил економічного ринку. ЄС, замість розробки належної культурної політики, привнесення «культурних вимірів» до економічної та соціальної політики («мейнстрім»), визначає критерії культурних проєктів відповідно до обґрунтування економічних та соціальних програм [11]. Це вимагає відповідних підходів до реалізації культурної політики, тобто державного управління сферою.

Сфера культури як сфера державного управління має певну специфіку, яка не дозволяє застосовувати щодо неї стандартні підходи і методи.

Пропонується виділяти такі напрямки та інструменти державного управління в галузі культури:

– захист мов і національних культур народів, що проживають в країні, створення умов для їх трансляції та відтворення;

– заохочення державою розвитку сфери культури і мистецтв, зокрема, у вигляді надання підтримки, в тому числі фінансової, культурним організаціям і установам, у формі створення державних культурних установ, а також у формі надання державних грантів;

- заохочення державою участі в культурному житті всього населення, зокрема, у вигляді забезпечення культурних прав людини, заохочення розвитку масової культури, а також у вигляді розвитку бібліотечних ресурсів;
- здійснення державою обмежувальних і забороняючих заходів щодо антикультури і субкультур, агресивно ворожих і руйнівних по відношенню до традиційних форм культури в країні, і пов'язаних з ними «культурних» проєктів;
- забезпечення відновлення, захисту, збереження і передачі майбутнім поколінням культурної та історичної спадщини держави;
- просування культури держави за кордоном, в тому числі, задля забезпечення позитивного її іміджу;
- підтримка літератури і мистецтва, кінематографа, театру, цирку, музичної сфери;
- підтримка культурно-рекреаційних проєктів і просторів;
- підтримка народного мистецтва і творчості;
- підтримка культурно-пізнавального туризму;
- здійснення контролю, нагляду та ліцензування в сфері культурної спадщини.

На думку Й. Бенклера, результативними та успішними на сьогодні можуть вважатися ті реформи державного управління, в результаті яких не просто удосконалюються окремі функції або процеси, але, що особливо важливо, формується якісно нова система взаємодій суб'єкта та об'єкта управління. Така система будується на нових принципах мережевої взаємодії - «масштабних колективних зусиллях з виробництва та обміну інформацією, знаннями і культурою» [6]. Основою такої мережевої взаємодії є безперервні комунікації кожного з учасників процесу управління. Це обумовлює необхідність постійного пошуку спільних інтересів і взаємовигідних рішень проблем, які виникають, шляхом об'єднання наявних ресурсів, в першу чергу інтелектуальних. Виробленню правил взаємодій, їх інституціоналізації сприяє також поява нових віртуальних комунікаційних середовищ: соціальних мереж, мобільного контенту та ін.

Держава в особі органів влади і посадових осіб все частіше стає учасником взаємодій в глобальній мережі комунікацій. Політичним керівництвом багатьох розвинених країн визнається, що найбільш ефективною стратегією участі в глобальних взаємодіях, які швидко розвиваються, є стратегія транспарентності і доступності як самих взаємодій, так і тієї інформації і даних, якими користуються владні органи і які можуть використовуватися іншими соціальними і економічними акторами для створення нових корисних для всього суспільства інформаційних продуктів і послуг.

У цьому контексті ініціатива Culture Watch Europe Ради Європи (CWE) запропонувала інноваційні та засновані на фактах процедури відслідковування розвитку культури, спадщини та засобів масової інформації в Європі, з використанням відповідних інформаційних інструментів, програм та методів із залученням громадянського суспільства. Culture Watch Europe визначає культурні події та позитивні для наслідування культурні практики з метою вдосконалення управління культурою та вироблення культурної політики у Європі з огляду на [9]:

- формування та перегляд стандартів культурної політики шляхом надання відповідних даних, інформації, порівняльного контенту та тренд-аналізу, експертизи, консультацій та тематичних досліджень;
- надання онлайн-інформації шляхом спільного доступу до електронних інструментів Ради Європи та проведення швидких консультацій з європейськими державами для порівняння досягнень у галузі культури;
- залучення до перспективного аналізу та прогнозування шляхом вирішення актуальних питань та нових тенденцій.

Історично культурна політика країн-членів ЄС сприяла розбудові національних держав. На сьогодні вона розширює свої горизонти і використовується задля гуманістичного бачення Європи, яка вітає культурний обмін, заохочує свободу вираження поглядів, різноманітність та взаєморозуміння. Мистецтво та культура розглядаються як чинники сприяння

формуванню цінностей толерантності, співпереживання та взаєморозуміння, тобто самих основ Союзу.

На сьогодні культурна політика на європейському рівні у змістовному вираженні полягає у фінансуванні загальноєвропейських мереж задля солідарності серед європейських культурних організацій, які підтримують мистецькі проєкти. Інше завдання культурної політики – розширення можливостей національних культурних інститутів (наприклад, Британської Ради, Інституту Гьоте) для здійснення масштабних проєктів у галузі культурної дипломатії. Посилюються амбіції стратегічної автономії Європейського Союзу в галузі культури.

ЄС продемонстрував спроможність приймати важливі ініціативи у галузі культури, серед яких:

- бренд Європейської столиці культури – the European Capital of Culture brand (1985 р.);
- мережа кінотеатрів Europa Cinemas, яка допомагає національному незалежному кінематографу виходити на екрани в усьому Євросоюзі (1992 р.);
- ратифікація Конвенції ЮНЕСКО про культурне різноманіття, яка надає змогу країнам підтримувати свої місцеві культурні індустрії (2005 р.);
- створення Гарантійного інструменту (Guarantee Facility) для стимулювання інвестицій у сектор (2016 р.).

Адміністрації, які здійснюють масштабні програми фінансування ЄС (регіонального та міжнародного рівнів), все більше усвідомлюють важливість культури для підтримки економічного та соціального розвитку спільноти.

Пріоритетами ЄС є:

- серйозна співпраця з організаціями-лідерами у сфері культури та фінансові інвестиції в культуру: насамперед містами, секторами культури та творчості, а також третіми країнами, які прагнуть розвивати свої творчі сектори в постіндустріальній економіці;
- заходи щодо захисту та використання різноманітних європейських мов, діалектів, традицій та історій задля захисту нематеріальної спадщини континенту та цінностей ідентичності;

– визнання важливості працівників культури та підтримка їхніх зусиль у формуванні Європи, привабливої для талантів та інвестицій, спільної, творчої, розважальної, підприємницької, мобілізованої для сприяння сталому розвитку, інтегрованої та громадянської згуртованості;

– реагування на запити третіх країн щодо європейської експертизи в галузі управління культурними обмінами та підтримці творчості, одночасно сприяючи свободі слова, як основі для розвитку сектору культури і творчості;

– розширення можливості митців та культурних працівників у вирішенні питань інновацій та технологій у мультидисциплінарному підході (наприклад, для забезпечення того, щоб дослідження штучного інтелекту керувалися гуманістичними цінностями Європи);

– підтримка відчуття гордості європейських громадян і представників творчої інтелігенції за культурні надбання свого континенту;

– заохочення мобільності працівників культури як важливого чинника, пов'язаного із інноваціями в галузі культури та творчою співпрацею;

– мобілізація дипломатичної мережі ЄС та культурної експертизи ЄС.

Можливостями для України виступають:

– стійке, ініціативне і незалежне середовище культури з міжнародними зв'язками. Незалежне культурне і креативне середовище є активним і визнаним в Європі. Деякі проєкти підтримуються міжнародними організаціями (аудіовізуальне і виконавське мистецтво, видавнича справа, фотографія, культурна журналістика);

– створення культурних ініціатив за принципом «знизу вгору» з метою підтримки масового розвитку культури та творчості в Україні;

– зацікавлення молоді. Незважаючи на складну систему колективних об'єднань, що залишилася з радянських часів, культурним організаціям і установам вдається по-новому організувати діяльність і зацікавлювати молодих фахівців у галузі культури і творчості;

– заклик до культурних ініціатив з боку держави, який націлений на спільну роботу безлічі заінтересованих сторін.

З огляду на можливості окреслюються завдання для України:

1. Розвиток колективної організації і практики співпраці представників творчої інтелігенції. Системі не вистачає взаємодії творчих особистостей (митців) і працівників культури одного рівня. Цей сектор фрагментований, бракує лідерів для об'єднання і координації діяльності зацікавлених осіб. Крім того, практично повністю відсутні канали зв'язку з владою і директивними органами, як і з суб'єктами підприємницької діяльності.

2. Подолання широкого розриву між інституціоналізованою культурою, що підтримується державою, і незалежними митцями. Є відчутний розрив між офіційними установами й альтернативним культурним життям. Незалежним діячам культури доводиться дотримуватися приписів і працювати в умовах відсутності державної підтримки. Держава до кінця не визнає цінність незалежної культури.

3. Запровадження заходів щодо подолання практики відмови місцевих громад від активної участі в поточних ініціативах в сфері культурного туризму в містах та регіонах. Збереження культурної спадщини є ресурсом, що вимагає громадянської залученості для максимізації користі [1]. Особливо це стосується процесів реставрації замків і фортець (наприклад, у м. Білгород-Дністровському Одещини).

4. Використання нових творчих (креативних) центрів в якості основи розвитку галузі культури. У відповідь на поточні потреби сектора в усіх країнах Європи в цілому, стали з'являтися нові ІКТ-точки (індустрія культури і творчості) та креативні місця, які користуються масовою популярністю – так звані «Креативні хаби». Більшість з них – приватні ініціативи. Ці центри демонструють динамічний підприємницький дух творчих і ділових співтовариств. Види й організація креативних хабів варіюються. Більшість з них – фізичний простір, але деякі представлені цифровими платформами і віртуальними мережами. Крім того, вони можуть включати коворкінг, бізнес-інкубатори та бізнес-акселератори, артлаби (творчі лабораторії), але перш за все вони уособлюють співтовариство нового типу. Такі центри використовуються

для роботи, зустрічей, навчання та взаємодії, обміну знаннями та досвідом. Креативні хаби виконують безліч функцій і пропонують різні товари та послуги: робочі місця і офіси, майстер-класи та семінари, навчання і коучинг, бізнес-клуби, бізнес-метчінг, форуми розробників і т.ін. перш за все, такі центри сприяють розробці проєктів, розвитку бізнесу та появі спільнот. Представники творчих професій збираються разом для дискусій, творчості, міжкультурного діалогу, перформансів, навчання, вивчення мов. Деякі хаби орієнтовані на мистецтво або інвестують в проєкти, які не стільки приносять прибуток, скільки носять соціальний характер, відтак – сприяють розвитку громад. Інші віддають перевагу соціальному підприємництву, просуваючи проєкти і підприємства, спрямовані на досягнення згуртованості та відкритості. І нарешті, існують хаби, представлені лабораторіями, які зайняті вирішенням актуальних завдань, що стоять перед містами. В Україні більшість таких центрів сформувалися за принципом «знизу вгору», тоді як в деяких європейських країнах рішення про їх відкриття було ініціативою владних органів. У багатьох випадках це призвело до створення нових просторів.

5. Розширення доступу незалежних фахівців до інфраструктури. Так, доступ до культурних майданчиків обмежений, в тому числі через їх високу вартість. Держава контролює доступ до суспільної інфраструктури, будинків культури і залів для проведення заходів. Тому актуалізується розроблення та реалізація інвестиційних проєктів (програм), у тому числі з метою модернізації інфраструктури у сфері культури.

6. Розробка сприятливих правил та подолання бюрократії, що перешкоджають створенню культурних майданчиків і ускладнюють процес керівництва ними.

7. Придбання сучасного обладнання в соціально-культурній інфраструктурі. Багато концертних та виставкових залів, а також залів театрів і кінотеатрів не відповідають технічними вимогами сучасних постановок [2]. Це стосується кіно, фотографії, музики, візуального та театрального мистецтва. Ці місця не відповідають потребам сучасних видовищних заходів.

8. Розвиток краудфандінгу як важливого альтернативного джерела фінансування невеликих проєктів у галузі культури. Краудфандінгові платформи можуть бути активними в підтримці культурних і соціальних проєктів, благодійних організацій та соціально-відповідального бізнесу. У законодавстві поки не закріплено всебічне регулювання краудфаундінгової діяльності.

9. Запровадження конкурентних процедур у фінансуванні культури із залученням заінтересованих сторін. У державному фінансуванні сфери культури відсутня систематична конкурентна процедура, що включає спеціальні умови для різних напрямків культури і мистецтва.

10. Підвищення мотивації для стимулювання спонсорства та приватних інвестицій в культуру. Через необізнаність про потенційний внесок культури в економічний розвиток, культура вважається залежною від субсидій і не привертає інвесторів. Приватна матеріальна підтримка – досить рідкісне явище.

11. Розширення доступу до альтернативних джерел фінансування культури і мистецтва. Інвесторам і меценатам не вистачає знань і досвіду для правильної оцінки й підтримки сектору.

12. Посилення поінформованості і правильного використання авторських прав. Нормативно-правова база, що використовується, в цілому відповідає стандартам ЄС, однак є кілька обмежень, які діють щодо авторського права та інших прав на об'єкти інтелектуальної власності.

13. Підвищення рівня посадовців від культури в питаннях транспарентності та залучення громадськості й інших заінтересованих сторін. Посадовці потребують навичок ведення переговорів, керівництва та обговорення ідей, цілей і планів з партнерами. Необхідним стає безперервне навчання. Проєктами, як правило, управляють НУО, освітні та культурні установи. Питання полягає в тому, як інтегрувати нові методи навчання в офіційні освітні та навчальні системи і як залучити потенційно заінтересовані сторони до активної участі.

14. Сприяння креативності й просування її у галузі освіти на всіх рівнях. Офіційна система освіти не сприяє проведенню дебатів і дискусій на актуальні теми.

15. Формування стратегічних і управлінських навичок серед професіоналів галузі культури. Представникам культури бракує знань щодо розробки стійких бізнес-моделей, збору коштів, маркетингу і розвитку партнерства.

16. Більш активне використання громадського простору для культурних і творчих заходів. Люди творчих професій починають використовувати громадський простір, демонструючи роль мистецтва і культури у відродженні міст, шляхом актуалізації архітектурної та культурної спадщини міста та забезпечення більш тісної взаємодії з громадянами та аудиторією [3].

17. Посилення комунікаційних та маркетингових стратегій і практики культурних і творчих проєктів. В Україні спостерігається недостатня поінформованість про креативні проєкти, тому ними вдається зацікавити дуже обмежене коло людей (див. [4]).

18. Заохочення інтернаціоналізації та співробітництва. Україна поступово виходить на міжнародну арену, використовуючи культуру як стратегію м'якої сили, що дозволяє висловити свою ідентичність. Запускаються кампанії з розвитку міжнародного туризму і культура використовується як центральний елемент, заснований на багатому історико-культурному доробку країни. Україна бере участь у великих міжнародних культурних організаціях і підписує міжнародні конвенції в галузі культури (наприклад, ЮНЕСКО). Вона є активним партнером в декількох транскордонних проєктах Ради Європи і ЄС, орієнтованих на охорону історико-культурної спадщини, розвиток музейної справи, кінематографа, ремесел і видавничої діяльності. Одним із найбільших досягнень України є участь у програмі ЄС «Креативна Європа». Ця програма надає країнам можливість взяти участь в спільній творчості і спільному виробництві нарівні з європейськими колегами. Зміцнення партнерських відносин є однією з основних вимог проєкту «Креативна Європа». В рамках

програми фінансується формальне і неформальне навчання, проводяться тренінги для професіоналів, що допомагає їм залишатися на зв'язку з потенційними міжнародними партнерами.

Висновки. З огляду на європейські принципи реалізації культурної політики вітчизняна система управління культурою повинна актуалізувати: розвиток колективної організації та практики співпраці представників творчої інтелігенції й владних структур; подолання широкого розриву між інституціоналізованою культурою, що підтримується державою, і незалежними митцями; використання нових творчих (креативних) центрів як основу розвитку галузі культури та взаємодії влади і громадськості; розширення доступу незалежних фахівців до інфраструктури; більш активне використання громадського простору для культурних і творчих заходів; посилення комунікаційних та маркетингових стратегій і практики культурних і творчих проєктів; заохочення інтернаціоналізації та співробітництва.

Список використаних джерел

1. Мінкультури та інформполітики. Офіційний сайт. URL: <https://mkip.gov.ua/content/mizhnarodna-tehnichna-dopomoga.html> (дата звернення: 18.08.2020).
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо державної підтримки сфери культури, креативних індустрій, туризму, малого та середнього бізнесу : Закон України від 16.06.2020 р. № 692-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/692-20#Text> (дата звернення: 18.08.2020).
3. Про заходи щодо підтримки сфери культури, охорони культурної спадщини, розвитку креативних індустрій та туризму : Указ Президента України від 18.08.2020 р. № 329/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3292020-34717> (дата звернення: 18.08.2020).
4. Проєкти міжнародної технічної допомоги (МТД). URL: https://mkip.gov.ua/files/pdf/%D0%94%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%BE%D0%BA_MCIP%20donor%20pr ojects_30.07.2020.pdf (дата звернення: 18.08.2020).
5. Belfiore E. Art as a Means of Alleviating Social Exclusion: Does it Really Work? A Critique of Instrumental Cultural Policies and Social Impact Studies in the UK. *International Journal of Cultural Policy*. 2002. № 8 (1). P. 91–106.
6. Benkler Y. The wealth of Networks: How Social Production Transforms Markets and Freedom. New Haven and London: Yale University Press, 2006. 528 p.
7. Cultural Policy Regimes in Western Europe Vincent Dubois. *International Encyclopedia of the Social and Behavioral Sciences*. 2nd edition. Elsevier. 2014. URL: https://www.researchgate.net/publication/278619118_Cultural_Policy_Regimes_in_Western_Europe (дата звернення: 18.08.2020).
8. Cultural Policy and Democracy. *International Journal of Cultural Policy*. 2012. № 18 (5).
9. CultureWatchEurope: Cultural governance observatory. URL: <https://www.coe.int/en/web/culture-and-heritage/culturewatcheurope> (дата звернення: 18.08.2020).

10. DiMaggio P. Classification in Art. *American Sociological Review*. 1987. № 52. P. 440–455.
11. Gordon C. Great Expectations. The European Union and Cultural Policy: Fact or Fiction? *International Journal of Cultural Policy*. № 16 (2). 2010. P. 101–120.
12. Gray C. Managing Cultural Policy: Pitfalls and Prospects. *Public Administration*. 2009. № 87 (3). P. 574–585.
13. McGuigan, J. 2004. Rethinking Cultural Policy. Open University Press, Maidenhead. 192 p.
14. Orr J. Instrumental or Intrinsic? Cultural Policy in Scotland Since Devolution. *Cultural Trends*. 2008. № 17 (4). P. 309–316.
15. Zorba M. Conceptualizing Greek Cultural Policy: The Non-democratization of Public Culture. *International Journal of Cultural Policy*. 2009. № 15 (3). P. 245–259.

References

1. Minkultury ta infopolityky [Ministry of Culture and Information Policy]. URL: <https://mkip.gov.ua/content/mizhnarodna-tehnichna-dopomoga.html> [in Ukrainian].
2. Pro vnesennya zmin do deyakyh zakonodavchyh aktiv Ukrayiny shhodo derzhavnoyi pidtrymky sfery kultury, kreatyvnyh industrij, turyzmu, malogo ta serednogo biznesu [On amendments to some legislative acts of Ukraine on state support in the field of culture, creative industries, tourism, small and medium business. Law of Ukraine]: Zakon Ukrayiny vid 16.06.2020 r. № 692-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/692-20#Text>.
3. Pro zakhody shhodo pidtrymky sfery kultury, ohorony kulturnoyi spadshhyny, rozvytku kreatyvnyh industrij ta turyzmu [On measures to support the sphere of culture, protection of cultural heritage, development of creative industries and tourism. Decree of the President of Ukraine]: Ukaz Prezydenta Ukrayiny vid 18.08.2020 r. № 329/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3292020-34717>.
4. Proyekty mizhnarodnoyi tehnicnoyi dopomogy (MTD). URL: https://mkip.gov.ua/files/pdf/%D0%94%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%BE%D0%BA_MCIP%20donor%20projects_30.07.2020.pdf [in Ukrainian]
5. Belfiore, E. (2002). Art as a Means of Alleviating Social Exclusion: Does it Really Work? A Critique of Instrumental Cultural Policies and Social Impact Studies in the UK. *International Journal of Cultural Policy*, 8 (1), 91–106.
6. Benkler, Y. (2006). The wealth of Networks: How Social Production Transforms Markets and Freedom. New Haven and London: Yale University Press.
7. Cultural Policy Regimes in Western Europe Vincent Dubois. (2014.). *International Encyclopedia of the Social and Behavioral Sciences*. Elsevier. URL: https://www.researchgate.net/publication/278619118_Cultural_Policy_Regimes_in_Western_Europe/.
8. Cultural Policy and Democracy. (2012). *International Journal of Cultural Policy*, 18 (5).
9. CultureWatchEurope: Cultural governance observatory. URL: <https://www.coe.int/en/web/culture-and-heritage/culturewatcheurope>.
10. DiMaggio, P. (1987). Classification in Art. *American Sociological Review*, 52, 440–455.
11. Gordon, C. (2010). Great Expectations. The European Union and Cultural Policy: Fact or Fiction? *International Journal of Cultural Policy*, 16 (2), 101–120.
12. Gray, C. (2009). Managing Cultural Policy: Pitfalls and Prospects. *Public Administration*, 87 (3), 574–585.
13. McGuigan, J. (2004). Rethinking Cultural Policy. Open University Press, Maidenhead.
14. Orr, J. (2008). Instrumental or Intrinsic? Cultural Policy in Scotland Since Devolution. *Cultural Trends*, 17 (4), 309–316.
15. Zorba, M. (2009). Conceptualizing Greek Cultural Policy: The Non-democratization of Public Culture. *International Journal of Cultural Policy*, 15 (3), 245–259.

Kolisnichenko N. M.,

*Doctor of Public Administration, Associate Professor,
Head of Ukrainian and Foreign Languages Department,
ORIPA NAPA, Odessa
ORCID 0000-0003-1083-7990*

Basic principles of cultural policy implementation in Europe and tasks for Ukraine

The paper studies cultural policy at the European level; national policies in the field of culture and the policy of the EU in the sphere of culture and arts; cultural policy regimes in Europe. Three common political priorities are analyzed: the first concerns the preservation of cultural and historical heritage; the second is to support art and creativity, which differs from the previous model of state patronage; the third is the relationship between democracy and culture - this means equal access to culture; the fourth is seen as a means to achieve economic goals.

It is stressed that the sphere of culture as a sphere of public administration has a certain specificity, which does not allow to apply standard approaches and methods to it.

The policy of the EU proposes to appeal to the following areas and tools of public administration in the field of culture: protection of languages and national cultures; the development of the sphere of culture and arts through providing support (including financial), to cultural organizations and institutions, in the form of creation of governmental cultural institutions and governmental grants; participation in the cultural life of the whole population, in particular, in the form of ensuring cultural human rights, encouraging the development of mass culture, as well as in the form of developing library resources; implementation of restrictive and prohibitive measures against anti-culture and subcultures, aggressively hostile and destructive in relation to traditional forms of culture; restoration, protection, preservation and transmission of the cultural and historical heritage; support for literature and art, cinema, theater, circus, music; support of cultural and recreational projects; support of folk art and creativity; support of cultural and cognitive tourism; control, supervision and licensing in the field of cultural heritage.

Culture Watch Europe proposes to improve cultural governance and cultural policy in Europe by: formation and revision of cultural policy standards; providing online information; involving prospective analysis and forecasting by addressing current issues and new trends.

Today, cultural policy at the European level is oriented towards funding pan-European networks for solidarity among European cultural organizations that support art projects. Another task of cultural policy is to expand the capacity of national cultural institutions (for example, the British Council, the Goethe Institute) to implement large-scale projects in the field of cultural diplomacy.

In the paper the EU priorities regarding the sphere of art and culture are defined. The opportunities for Ukraine are outlined (based on the European experience and best practices). The specific tasks for Ukraine are revealed, including: development of collective practice of cooperation of representatives of creative intelligentsia; bridging the wide gap between institutionalized state-supported culture and independent artists; introduction of measures to overcome the practice of local communities refusing to actively participate in current initiatives in the field of cultural tourism in cities and regions; the use of new creative centers; expanding the access of independent specialists to the cultural infrastructure; development of favorable rules and overcoming bureaucracy; acquisition of modern equipment in the socio-cultural infrastructure; development of crowdfunding as an important alternative source of funding for small cultural projects; introduction of competitive procedures in the financing of culture; increasing motivation to stimulate sponsorship and private investment in culture; expanding access to alternative sources of funding for culture and the arts; raising awareness and proper use of copyright; raising the level of officials in matters of transparency and involving the public and other stakeholders; promoting creativity in the field of education at all levels; formation of strategic and managerial skills among professionals in the field of culture; active use of public space for cultural and creative activities;

strengthening communication and marketing strategies and practices of cultural and creative projects; encouraging internationalization and cooperation.

Keywords: culture; cultural policy; state cultural policy; regimes of cultural policy in Europe; principles of cultural policy realization.

Надійшла до редколегії 20.11.2020 р.

